

Nycek, Jan Bolesław

Kilka uwag o "Repertuarze Teatru w Płocku" Barbary Konarskiej-Pabiniak

Notatki Płockie 28/3-116, 61-62

1983

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Kilka uwag o „Repertuarze Teatru w Płocku“**Barbary Konarskiej-Pabiniak**

Po okresie pewnego zastoju płocki rynek wydawniczy odzyskał dawną prężność. Obfite były nie tylko minione dwa lata, a także — co optymistyczne — interesująco rysuje się nadchodzący okres. W zapowiedziach edytorskich znajduje się kilka pozycji ważkich dla postępu badań regionalnych. Z reguły pojawiać się one będą w okienku oficyny TNP, ale nie tylko, co również jest pocieszające. Dobrze też się dzieje, iż literaturę broszurową i popularną zastępują pozycje o dużych aspiracjach naukowych, dodajmy całkowicie uzasadnionych.

Za jedną z najwartościowszych książek, jakie ostatnio ujrzały światło dzienne uważam dwuczęściowy *Repertuar Teatru w Płocku 1808—1939* dr Barbary Konarskiej-Pabiniak. Autorka — nauczycielka szkół średnich Gostynina — jest osobą znaną w płockim środowisku naukowym. Systematycznie zasilą swymi odkrywczymi artykułami «Notatki Płockie», publikuje też w prasie codziennej i periodycznej. Uchodzi za znawczynię dziejów kultury płockiej ubiegłego wieku. Szczególnym sentymentem obdarza problematykę życia literackiego Płocka w okresie niewoli. Zresztą jej dysertacja doktorska przygotowana i obroniona w Instytucie Literatury Uniwersytetu Warszawskiego dotyczyła tego właśnie zagadnienia.

Repertuar [...] to praca fundamentalna zasługująca na miano dzieła. Przede wszystkim ze względu na ogromną ilość materiału dokumentacyjno-źródłowego oraz benedyktyński trud zbieraczy. Barbara Konarska-Pabiniak postawiła sobie zadanie wydawałoby się przekraczające możliwości jednego człowieka. Ogarnia bowiem swoimi badaniami cały okres funkcjonowania w Płocku stałej, bądź też półstałej, sceny teatralnej. Łącznie ponad 130 lat, przeciętne życie pięciu pokoleń. Wprawdzie tradycje teatralne w Płocku sięgają znacznie wcześniej niż początków ubiegłego stulecia, wiemy o spektaklach dawanych w XVII wieku przez uczniów miejscowego kolegium jezuickiego, lecz pierwsze „nowe towarzystwo” składające się z aktorów i tancerzy baletu warszawskiego założył w Płocku Teodor Bogusławski latem 1803 roku. 1 września tegoż roku zainaugurowano występy. Od tego czasu z mniejszymi bądź dłuższymi przerwami istniała w Płocku stała scena aż do 1939 roku. Reaktywowano ją, jak wiadomo, w 1975 roku.

Zatem cezura czasowa, najzupełniej logiczna, pracy dr Barbary Konarskiej-Pabiniak jest ogromna. Jej rozległość mierzyć można nie tylko w latach, lecz przede wszystkim specyfiką przemian, jakie wtedy zachodziły. Krystalizowało się wówczas polskie życie narodowe,

gorzały powstania, trwała walka klasowa, następował postęp techniczny, zmieniała się obyczajowość, a więc upodobania i gusty publiczności, działali i tworzyli wielcy Polacy — geniusze literatury i myśli społecznej. Wszystko to ścisła ciasny gorset nałożony przez bezkompromisowe Cesarstwo, rozerwany dopiero w wyniku przemian politycznych na świecie spowodowanych I wojną światową. Potem nastąpiła niepodległość, ale pozostała zła spuścizna zabory i trudności cementowania zdeintegrowanego kraju. Sytuacja taka wyciskała piętno na każdej sferze życia społecznego, kulturalnej — bodajże największe. Elementów tych autorka opracowania nie mogła nie brać pod uwagę, co poważnie zwiększyło współczynnik pracochłonności podjętych badań.

Jak to wynika z tytułu książki, Barbara Konarska-Pabiniak śledzi — w oparciu o wszystkie znane oraz dostępne źródła i dokumenty — działalność artystyczno-programową sceny płockiej. Przewinęli się przez nią, wiążąc niekiedy z miastem na dłużej, koryfeusze teatru polskiego: Wojciech Bogusławski, Ludwik Solski, Wojciech Piasecki, Bolesław Ładnowski, Stanisław Knake-Zawadzki, Bolesław Leszczyński, Wincenty Rapacki, familia Trapszów, Maria Przybyłko-Potocka, Helena Marcello-Palińska, Wiktoria Kawecka, Mieczysława Ćwiklińska i wielu innych. Sam indeks aktorów obejmuje ponad 2 tysiące nazwisk i, jak twierdzi autorka, z pewnością nie są to wszyscy, bowiem części nazwisk nie udało się ustalić.

Konstrukcja pracy jest prosta, co zapewnia jej przejrzystość, zatem ułatwia korzystanie. Zdecydowano się na układ chronologiczny, właściwie uniwersalny w opracowaniach wymagających systematyczności, skrupulatności i rzetelności faktograficznej. Książka jest obszerna, liczy blisko 700 stron, aczkolwiek przy zastosowaniu przelicznika wydawniczego znacznie by się skurczyła. Zresztą nie jest to wina autorki, która do badanego zagadnienia podeszła z ogromną powagą i przedmiot w zasadzie wyczerpała, co zresztą sama podkreśla we wstępie. *Repertuar [...]* nie jest książką do czytania, co najwyżej do przeglądania. Jej właściwymi adresatami są przede wszystkim ludzie, którzy profesjonalnie bądź amatorsko zajmują się dziejami kultury w Płocku. To praca na poły leksykalna, przewodnik po teatrze płockim, zacytno do studiów nad życiem społeczno-kulturalnym miasta. Wartość i przydatność przyobleczonej w formę książkową wieloletnich studiów dr Barbary Konarskiej-Pabiniak oceni dopiero czas.

Repertuar Teatru w Płocku. 1808—1939 jest studium naukowym. Stąd też zachowane zostały wszystkie niezbędne elementy warsztatu — czyli oprócz wspomnianego indeksu aktorów, także indeksy autorów i tytuły sztuk wraz z terminami ich wystawienia. Do tego doszedł wykaz źródeł oraz skrócona literatura. Ogromna praca.

Rzecz powstała w Pracowni Historii Teatru Polskiego — Instytutu Sztuki Polskiej Akademii Nauk, co samo przez się gwarantuje jej odpowiedni poziom merytoryczny. Niestety,

wydana została w tzw. małej poligrafii, na dodatek w bibliofilskim nakładzie 220 egzemplarzy. Zapewne kalkulacja finansowa wynikała z minimalnego nakładu książki, toteż zdecydowano się na edycję oszczędnościową, powiedziałbym nawet zbyt oszczędnościową. W niczym to jednak nie umniejsza wartości pracy zasługującej na ogromne uznanie, głównie ze względu na jej znaczenie dla dalszej penetracji badawczej dziejów kultury miasta Płocka.

Jan B. Nyeck

Z KRONIKI

Dziewięćsetna rocznica urodzin Bolesława III Krzywoustego

L. dz. 399/83
dot. budowy w Płocku
pomnika Bolesława III
Krzywoustego w 900
rocznicę urodzin
(1085—1985)

Płock, dnia 17 września 1983 r.

Szanowny Pan
gen. armii WOJCIECH JARUZELSKI
Prezes Rady Ministrów PRL
Minister Obrony Narodowej

W a r s z a w a

W nawiązaniu do rozmowy przeprowadzonej w niedzielę 11 września 1983 r. na Wawelu — Zarząd Towarzystwa Naukowego Płockiego i Prezydium Rady Wojewódzkiej Patriotycznego Ruchu Odrodzenia Narodowego w Płocku uprzejmie zapraszają Pana Premiera do złożenia wizyty w Towarzystwie Naukowym Płockim.

Spotkanie pragniemy poświęcić przede wszystkim dwom sprawom:

I. Możliwości publicznego ogłoszenia z okazji 40-lecia Ludowego Wojska Polskiego o budowie w Płocku konnego pomnika z brązu Bolesława III Krzywoustego w 900 rocznicę urodzin (20 sierpnia 1985).

Uczczenie tej rocznicy ufundowaniem jego pomnika przez Wojsko Polskie i społeczeństwo w mieście, gdzie się urodził (20 sierpnia 1085) i był pasowany na rycerza (15 sierpnia 1100), a po śmierci w Sochaczewie (28 października 1138) pochowany został obok ojca Władysława I Hermana w katedrze płockiej — stanowić będzie akt o wielkiej nośności politycznej, historycznej i wychowawczej.

Dzień 15 sierpnia, pasowanie na zamku płockim 15-letniego Bolka na rycerza ustanowiony został przed wojną jako Dzień Żołnierza Polskiego. Nawiązywano do jego 47 zwycięskich bitew.

Przed około 120 laty Józef Szujski w „Dziejach Polski” pisał, że „jawi się Bolesław Krzy-